

VATANPARVARLIK

Juraev Bahodir Xakimovich

O'zMU harbiy tayyorgarlik o'quv markazi katta o'qituvchisi,

Qo'chqorov Sobirjon Axadjonovich

Farg'ona davlat universiteti Harbiy ta'lim fakulg'teti

Uslubiy tayyorgarlik sikili o'qituvchisi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Vatanparvarlik – axloqiy va ijtimoiy-siyosiy tamoyil bo'lib, uning mazmun-mohiyati Vatanga muhabbat, uning yo'lida zarur paytda o'z manfaatlarini qurbon qilishga intilishdir. Tahriqlangan tamoyil etarli ma'naviy ongning mavjudligi, Vatanga muhabbat va sadoqat, fuqarolik burchini va Vatan manfaatlarini himoya qilish bo'yicha konstitutsiyaviy majburiyatlarni bajarish istagini o'z ichiga oladi. Vatanparvarlik o'z mamlakatining madaniyati va g'alabalari bilan faxrlanishni, uning "xarakterini", madaniy anhanalarini hurmat qilish zarurligini va o'z xalqining bir xil vakillari bilan identifikatsiya qilishni (o'z fuqaroligi, mamlakati, tili, urf-odatlariga tegishli bo'lgan alohida hissiy tuyg'u) anglatadi.*

Kalit so'zi: *Oddiy so'z bilan aytganda, vatanparvarlik – Vatan va o'z xalqi manfaatlarini himoya qilishga tayyorlik, el-yurtga muhabbat va sadoqat, yashash va tug'ilgan joyga bog'liqlikdir.*

Vatanparvarlik mavzusidagi mulohazalar ko'pincha har xil bo'ladi, chunki ko'pchilik bu axloqiy tamoyilning mahnosi va ahamiyatiga rozi emas. Shu bois, kimlardir o'zini vatanparvar deb biladi, boshqalari esa yo'q. Biroq, odamlar vatanparvarlik nima ekanligini tahriflab beradigan umumiy narsa - bu o'z vatanga muhabbatdir.

Nega hamma odamlar vatanparvar emas?

Hozirgi kunda ko'p odamlar vatanparvarlik o'ynashadi va aslida vatanparvar emaslar. Bu, birinchi navbatda, jamiyat amal qiladigan moda bilan bog'liq. Vatanparvar bir nechta fuqarolikka ega bo'lishi mumkin emas, chunki inson qiyin tanlov oldida turibdi, bunday zarurat tug'ilganda u qaysi Vatanni himoya qilishi va muammoli vaziyatlarda kimning manfaatlarini uchun kurashishi kerak?

Axloqiy tarbiyadagi bo'shliqlar tufayli yosh avlod ko'pincha vatanparvarlik nima ekanligini tushunmaydi. Garchi ta'lim jarayonining vazifalari doimo yosh avlodni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashni o'z ichiga oladi. Kishilik jamiyati muttasil o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda, u bilan birga axloqiy me'yorlar ham o'zgarib bormoqda. Va bir vaqtlar nomaqbul deb hisoblangan narsa endi normani anglatishi mumkin va qoralashga olib kelmaydi. Axloqiy tamoyillarning shakllanishida madaniyat, ma'naviy ta'limot, shaxsiy ehtiqod, din, tarbiya katta ta'sir ko'rsatadi. Vatanparvarlik tarbiyasi?

Vatanparvarlik - bu yurakdan chin dildan oqib chiqadigan tuyg'u, uni sunhiy ravishda o'ynash qiyin. Ko'pchilik o'zini vatanining vatanparvari deb biladi, chunki

ular mamlakatni sportda qo'llab-quvvatlaydilar, mashhur vatandoshlari bilan faxrlanadilar va o'z vatanlarini chinakam sevadilar.

Vatanparvarlik tarbiyasi bolalikdan boshlanadi. Maktab ijtimoiy institut bo'lgan holda, har bir shaxsni vatanparvar qilib tarbiyalashni tizimli, chuqur va izchillik bilan o'z oldiga qo'yadi, chunki bola ruhiyati ma'naviy-axloqiy tarbiyani eng ko'p qabul qiladi.

Maktabda ta'lim muayyan vatanparvarlik idealiga erishishga qaratilgan. Vatanparvarning zamonaviy ideali – o'z xalqining ma'naviy-madaniy anhanalaridan kelib chiqqan, Vatanning buguni va kelajagi uchun mashuliyatni chuqur anglagan, barkamol, yuksak ma'naviyatli, ijodkor shaxsdir.

Hayotda asosiy narsa nafaqat axloqiy me'yorlarni bilish (insonparvarlik, rahm-shafqat, adolat, bag'rikenglik, tinchlikparvarlik, altruizm tamoyillari), balki kundalik hayotda ham ularga tayanishdir. Axloqiy me'yorlarni qo'llash insonni yuksak axloqiy deb atash huquqini beradi.

Muayyan axloqiy tamoyillarni rivojlantirish orqali vatanparvarni tarbiyalash mumkin. Axloqiy tamoyillar deb ataladigan o'zining ichki ehtiгодiga amal qilish har bir insonga xos ekanligi aniqlandi.

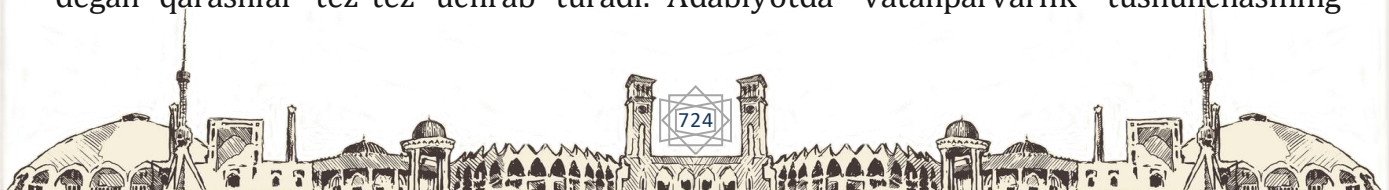
Vatanparvarlik tamoyili esa Vatanga muhabbat, unga g'amxo'rlik qilish, tabiatni asrash, Vatanni dushmandan himoya qilishga shaylik, tarixga hurmat va milliy merosga hurmat bilan munosabatda bo'lish, davlat yutuqlari bilan faxrlanishdan iborat.

O'shanda jamiyat keng ko'lamli umummilliy vazifalarni hal qilganda, ma'naviy-axloqiy yo'l-yo'riqlar tizimini yaratsa, o'z Vatani uchun vatanparvarlarni qabul qiladi. Bunday yo'riqnomalar o'z ona tili, o'ziga xos madaniyati va xalq qadriyatlarini hurmat qilgan, ajdodlari xotirasini, milliy tariximizning har bir sahifasini saqlagan joyda paydo bo'ladi. Madaniy va oilaviy anhanalarda saqlanib qolgan asosiy milliy qadriyatlar avloddan-avlodga o'tadigan joy.

Ma'naviy-axloqiy tarbiyaning eng muhim maqsadi – o'qituvchilar jamiyatning ijtimoiy majburiy talablarini har bir o'quvchi shaxsining vijdon, burch, qadr-qimmat, or-nomus kabi ichki rag'batlariga aylantiradi.

Psixologlarning ta'kidlashicha, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar o'zlariga o'rgatilgan va aytilgan narsalarning haqiqatiga yuqori sezgirlik va ishonch bilan ajralib turadi. Maktab yoshida ular axloqiy me'yorlar zarurligini tushunadilar. Agar bola mehnat qilishni, tabiatni muhofaza qilishni, yaqinlarini sevishni, kattalarni hurmat qilishni o'rganmasa, o'z qobiliyatiga ishonmasa, kelajakda bu ko'nikmalarni singdirish qiyinroq bo'ladi. Shuning uchun vatanparvarlik tarbiyasi tizimini maktab yoshidan boshlab qo'yish kerak. Kichik fuqarolarning vatanparvarlik tarbiyasi chinakam vatanparvar avlodni tarbiyalaydigan birlashtiruvchi kuchga aylanishi kerak. Bolalar, kattalar kabi, buyuklikni qayta tiklashga qodir bo'ladi

Endi globallashuv sharoitida vatanparvarlik ksenofobiyaga teng eskirgan tamoyil, degan qarashlar tez-tez uchrab turadi. Adabiyotda "vatanparvarlik" tushunchasining

ko'plab talqinlari mavjud bo'lib, ular chalg'itishi mumkin. Ko'pincha bu mualliflarning turli pozitsiyalari bilan bog'liq, ammo unutmangki, "vatanparvarlik" kabi tushuncha ko'p qirrali va faqat bitta to'g'ri tahrifga ega bo'lolmaydi.

Jamiyatda vatanparvarlik nima, kimni chinakam vatanparvar deb hisoblash kerak yoki bo'lmasligi haqidagi tortishuvlar haligacha tinmaydi. Har bir avlod har qanday holatda ham bu masalada "o'z taqdirini o'zi belgilash" ga duch keladi. Bizning davrimizda esa keksa avlod vakillari doimo yoshlarning vatanparvarligi yo past, yoki umuman yo'q degan fikrda. Bugun davlat miqyosida vatanparvarlik "asosiy milliy g'oya" bo'lishi mumkinligi haqidagi fikr bejiz aytilmagan. Ammo bunday qarorlarni qabul qilish uchun vatanparvarlik deganda, ehtimol, uni milliy g'oya sifatida qabul qilishlari kerak bo'lganlar aniq nimani anglatishini bilish kerak. Hech kimga sir emaski, 1990-yillardan beri vatanparvarlik g'oyasi turli xil o'zgarishlarga duch keldi: jamiyatning bir qismining istehzoli munosabatidan siyosatchilarning uni yoshlar tarbiyasining bir qismiga aylantirish istagigacha.

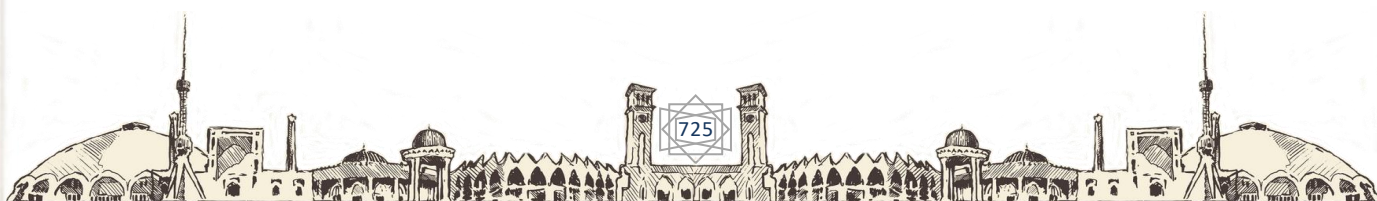
X-XV-asrlarda asosiy vazifa "Muqaddas Rus g'oyasini o'rnatish, pravoslav asosida o'ziga xos knyazlik yerlarini birlashtirish" edi. Bu davrda vatanparvarlik pravoslavlikka sadoqat va milliy qadr-qimmatga asoslangan "milliy birlik"ni ham anglatardi.

Keyin XVI-XVII asrlarda yagona markaz - Moskva boshchiligidagi Rossiya markazlashgan davlati tashkil topdi va mustahkamlandi. Rus pravoslavlikning markaziga aylanadi va bu tufayli uning knyazliklari o'rtasidagi aloqani mustahkamlaydi. Bu davrda vatanparvarlik o'z davlati va hokimiyatining tayanchidir.

Rossiya imperiyasining mavjudligi va rivojlanishi davrida hokimiyatning ma'naviy qismi fonga o'tadi va uning o'rniga dunyoviy hokimiyat keladi. Xalqaro munosabatlar rivojlanmoqda, buning natijasida "vatanparvarlik" tushunchasi Rossiyaning xalqaro maydondagi pozitsiyasi bog'liq bo'lgan ma'naviy-axloqiy davlat sifatida qaraladi. Tarixchilarning fikricha, "suveren vatanparvarlik" kabi tushuncha aynan shu davrda shakllangan.

Sovet davrida vatanparvarlik ijtimoiy ahamiyatga ega hodisa edi. O'sha davrdagi vatanparvarlik marksistik-leninistik harakatni targ'ib qilish orqali sotsialistik tuzumni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan edi. Buni o'sha davr lug'atlari ham tasdiqlaydi. Shunday qilib, masalan, ko'plab lug'atlarda, tahrifdan so'ng, Leninning to'liq asarlaridan iqtibos kiritilgan bo'lib, unda vatanparvarlik "... asrlar va ming yillar davomida ajratilgan vatanlarning eng chuqur tuyg'ularidan biri" deb aytilgan. Endi vatanparvarlikda nimadir majburiy eshitiladi.

Zamonaviy dunyoda "vatanparvarlik" tushunchasi asosiy tarkibiy qismlarni saqlab qolgan holda yangi bosqichga ko'tarildi. Bu tuyg'u, ijtimoiy burch va Vatanga xizmat qilishga tayyorlik, axloqiy tamoyillardir. Ba'zan vatanparvarlik, hattoki, o'z vatanini barcha kamchiliklari bilan shunday qabul qilish yoki o'z mamlakatining eng yaxshi varianti uchun kurashish deb hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qo'chqorov S., & Azamatov, J. A. (2022). TA'LIM-TARBIYa TIZIMI TARAQQIYoTINING YaNGI BOSQICHl. *SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 1(4), 200-204.
2. Qo'chqorov, S. (2022). YaNGI PEDAGOGIK TEXOLOGlYaLAR. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(11), 375-377.
3. Qo'chqorov S., & Azamatov, J. A. (2022). TA'LIM-TARBIYa TIZIMI TARAQQIYoTINING YaNGI BOSQICHl. *SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 1(4), 200-204.
4. Qo'chqorov S. (2022). YaNGI PEDAGOGIK TEXOLOGlYaLAR. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(11), 375-377.

